

/

یکشنبه 26 اسفند 1397 کد مطلب : 51035

جایزه گلشیری چه تأثیری بر پیشرفت نویسنده‌ها داشت؟

جایزه گلشیری یک امکان خوب بود

گفت‌وگو با علی خدایی نویسنده درباره بنیاد و جایزه گلشیری

سمیرا مصطفی‌نژاد

اول مردادماه سال 1393 بود که بنیاد گلشیری- بنیادی مستقل و مردم‌نهاد که به تلاش فرزانه طاهری همسر هوشنگ گلشیری و جمعی از دوستان این نویسنده فقید، پس از درگذشت او ایجاد شد- خبر توقف برگزاری یکی از معتبرترین جایزه‌های ادبی مستقل ایران را اعلام کرد. پس از برگزاری 13 دوره، این بنیاد به دلایل گفته و ناگفته، به این نتیجه رسید که برگزاری جایزه گلشیری را متوقف کند و «نیرو و منابع اندکی را که برای بنیاد گلشیری باقی مانده را وقف آن بخش از هدف‌های این بنیاد کند که به دلیل مشغله نفسگیر جایزه، تاحدی مغفول مانده است»؛ این یعنی عاشقان کتاب، یکی از معیارهای سنجش و نویسندگان، یکی از انگیزه‌های بزرگ خود را از دست دادند. اگر چه به گفته علی خدایی (یکی از برندگان جایزه ادبی گلشیری و داور چند دوره این جایزه) عده‌ای معتقدند وجود چنین جوایزی بر موفقیت نویسنده و اثر او تأثیرگذار نیست.

علی خدایی -نویسنده معاصر و داور چند دوره جایزه ادبی گلشیری- که مجموعه داستانی او با نام «تمام زمستان مرا گرم کن» در سال 1380 (نخستین دوره برگزاری جایزه) موفق به کسب جایزه بخش مجموعه داستان شد، معتقد است وجود چنین جایزه‌ای در شهرت و موفقیت نویسندگان بسیار اثرگذار بود.

نقش جایزه گلشیری در شهرت و موفقیت

به گفته علی خدایی، زمانی که جایزه گلشیری برای نخستین‌بار برگزار شد، رسالت آن مبتنی بر میل و نیت درونی هوشنگ گلشیری بود؛ اینکه جایزه‌ای وجود داشته باشد که به داستان‌نویسی ایران اهمیت دهد و از طرف دیگر، برای داستان‌نویسان جایگاهی ویژه خلق کند. جایزه گلشیری زمانی آغاز به‌کار کرد که تقریباً جایزه دیگری وجود نداشت. جایزه منتقدان یک سال قبل‌تر از آن و جایزه ادبی یلدا یک سال پس از آن آغاز به‌کار کرده بودند. جایزه گلشیری کار جدیدی بود که در به شهرت‌رسیدن

نویسندگان، دیده‌شدن آثار آنها و تشویق شدن آنها برای ادامه راه نویسندگی و انجام کارهای بیشتر و بهتر بسیار مفید بود.

او درباره اهمیت این جایزه بر شهرت نویسندگان می‌گوید: یکی از حسن‌های این جایزه که فکر می‌کنم 13 دوره از آن برگزار شد، این بود که پس از اعلام برندگان، بهترین داستان‌های کوتاه نویسندگان نیز انتخاب و چاپ می‌شدند؛ البته این‌کار تنها برای 2 سال انجام شد، اما اینکه آثار برگزیده در قالب مجموعه بهترین آثار داستانی سال نیز ارائه می‌شدند از اهمیت بالایی برخوردار بود و جایگاه مهمی داشت زیرا به دیده شدن نویسندگان کمک می‌کرد؛ در واقع بسیاری از نویسندگان به این مسلک دیده شدند، از جمله کتاب خود من که برنده شدنش در این مسابقه باعث شد کتاب 11 یا 12 بار تجدید چاپ شود. جایزه گلشیری یک امکان خوب بود، یک فرصت بود.

خدایی می‌گوید: بعد از گلشیری، جوایز دیگری هم آمدند و جایگاه خود را پیدا کردند، اما امروز عده‌ای معتقدند برنده‌شدن یک کتاب باعث پر فروش شدن یا دیده‌شدن نویسنده و اثر نمی‌شود. شاید درک این موضوع به یک بررسی آسیب‌شناسانه نیاز داشته باشد، تا بفهمیم واقعا بردن یک جایزه تا چه اندازه بر مخاطب و نویسنده اثر می‌گذارد. در آن سال‌ها، جایزه ادبی یلدا و جایزه منتقدان و نویسندگان مطبوعاتی هم اهمیت بسیار داشتند. البته باید این را در نظر بگیریم که رقم تیراژ کتاب در آن سال‌ها روی 3 هزار بود، نه مثل حالا روی 100 یا 500. امروزه نیز جوایز ادبی مختلفی وجود دارند، اما باید دید دایره عملکردشان چقدر است. الان وقتی گروهی در یک روزنامه، کتاب یا مجله‌ای درباره کتاب‌های محبوب اعلام نظر می‌کنند، مخالفان زیادی نیز درباره آن اظهار نظر می‌کنند که خیلی هم خوب است؛ اینکه هم موافقان و هم مخالفان اعلام نظر کنند، اتفاق خوبی است، اما این جوایز امروز هر کدام یک جزیره‌اند. نمی‌دانم، شاید اگر جایزه گلشیری تا به امروز ادامه پیدا می‌کرد، آن هم به جزیره‌ای دیگر تبدیل می‌شد و تنها مساحت‌های این جزایر با هم فرق داشتند.

جایزه و سلیقه ادبی نسل جوان

به اعتقاد این نویسنده، تأثیر وجود یک جایزه ادبی به اعتبار جایزه گلشیری بر سلیقه ادبی و کتابخوانی مخاطبان، موضوعی است که به خطمشی نسل‌های جدید بستگی دارد؛ «در آن دوران این نوع جوایز تازگی داشتند و وجودشان بر جامعه نویسندگان و خوانندگان اثرگذار بود. وقتی از جایزه ادبی گلشیری و فضایی که در جامعه ادبی و مخاطبان ایجاد کرده بود حرف می‌زنیم، در واقع درباره بیش از 10 سال پیش صحبت می‌کنیم. نسل آن دوران که امروز هم حاضرند، بر اساس تجربیاتی که داشته‌اند دیگر می‌دانند چگونه کتاب‌های خود را انتخاب کنند. این نسل جدید است که باید خطمشی خود را مشخص کند که بر چه اساس کتاب انتخاب کند؛ آیا برچسب خوردن روی کتاب برایش اهمیت دارد یا برنده شدن یک جایزه معروف توسط آن اثر؟ یا حتی داشتن صفحات زیاد و سبک‌های داستانی؟»

چطور جایزه ادبی ببریم؟

خدایی به عنوان عضو هیأت داوران چند دوره جایزه ادبی گلشیری می‌گوید در جایزه گلشیری تلاش بر این بود کتاب‌هایی انتخاب شوند که ماندگار باشند، جهان کلی و فردی نویسنده در آن حی و حاضر باشد، نویسنده درک درستی از نثر معاصر داشته باشد و اثر، پاکیزه و دارای خلاقیت باشد. نمونه این سیاست در انتخاب برندگان را در آثاری مانند آثار خانم مهسا محبعلی، زنده‌یاد کورش اسدی و امیرحسین خورشیدفر

نام‌هایی که الان در ذهن دارم- می‌توان دید، اینها در آن دوران بهترین کتاب‌ها بودند؛ هنوز هم بهترین هستند و خریدار دارند.